ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

15 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XIX — Број 296 — Субота, 31 август 1957

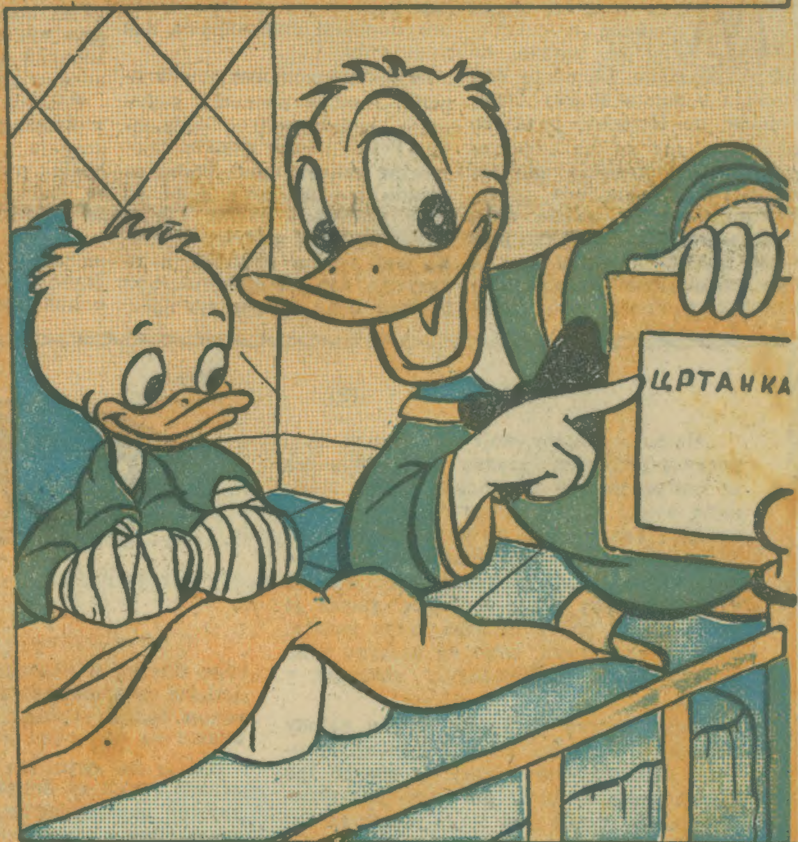

СТРИЦ МРГУД у гостима код МИКИЈА

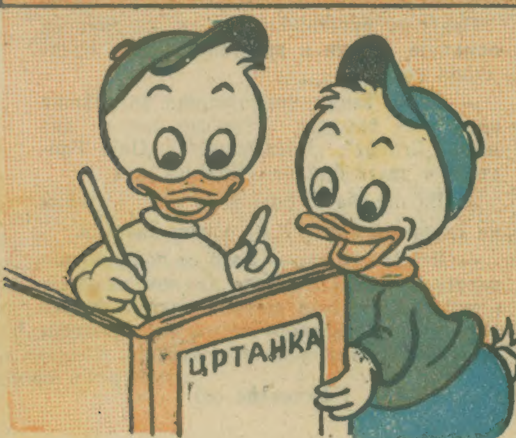

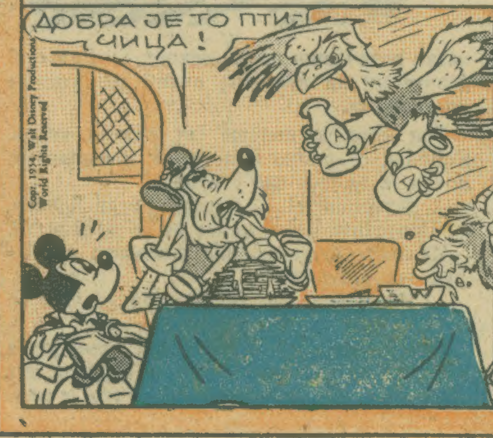

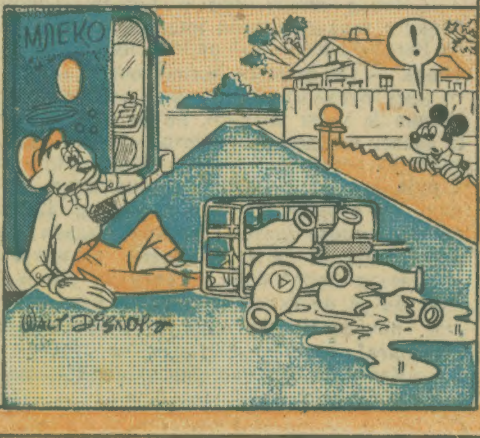

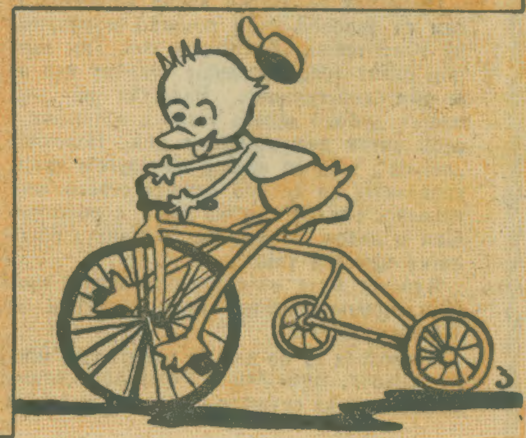

РИБЕ СКОРПИОНИ — ОПАСНЕ ЛЕПОТИЦЕ

Скорпениде су рибе из породице кошљориба. Тело им је наоружано бодљама. Задржавају се на дну мора. Бодље леђних пераја, које се обично налазе у вези са жлездама које луче отров, могу да нанесу опасне повреде. Нарочити страх улива морска свиња (скорпена скрофа), која живи у Средоземном Мору и Атлантском Океану и која живописно мења боју тела. Још опаснија је риба-чаробница (синапсиа верукоза) из тропских мора (Јужног Мора). Ове рибе живе иначе у свим морима сем у хладним. Дуге су 30—120 см, а тешке могу бити до девет килограма.

Амерички подводни риболовац Артур Кларк, који је заједно са својим другом Мајком Вилсоном испитивао живи свет у разним морима, овако описује сусрет с рибом скорпионом:

Мајк и ја прикопчали смо апарате за дисање, узели камере и спустили се полако на дно. Сцена се одигравала у лепом заливу Тринкомали, на Цејлону, недалеко од места где се на морском дну налази потонули индиски храм. Али, ма колико да би разгледање овог храма било занимљиво, оно није било циљ нашег роњења. Циљ нам је био упознавање морских становника, у првом реду риба-скорпиона, којих у тим крајевима има у великом броју.

Вода је била бистра и видљивост одлична, тако да смо могли лепо да видимо облике потонуле грађевине. То је уједно било и једино што смо могли видети. Свуд око нас права пустош — ниједне рибе, никаквог живог створа. А онда смо угледали оно што смо тражили. То је било велико лимено буре са одваљеним поклопцем. Знали смо да је судбина свих потонулих предмета — од кутије за конзерве до луксузних пароброда — да ускоро постану склониште за рибе. И нисмо се преварили. Кад смо се приближили бурету, видели смо да је препуно риба-скорпиона. Било их је толико да смо се питали како једна другу не убадају. Најпре, познато је да рибе-скорпиони избацују отров из бодља чим дођу у додир било с којим морским становником или предметом.

Риба-скорпион има много имена. Зову је риба-лав, риба-тигар, риба-лептир и риба-зебра. Ретко је кад дужа од тридесетак сантиметара. Храни се ситним рибама, које лови на врло занимљив начин. Својој жртви прилази машући перајима као лептир крилима, а то кретање као да хипнотише рибу, која онда постаје лак плен.

Први пут сам видео ову рибу кад сам ловио на такозваној Великој баријери, дугом подводном коралном спруду близу аустралиске обале. Тада сам био ушао у једну подводну пећину, десет метара испод морске површине, и наједном приметио као нека крила која машу над самом мојом главом. Знао сам да ми ова риба неће ништа учинити све док је не додирнем, па сам је мирно посматрао, а и она мене.

Сад сам могао да посматрам целу колонију тих лепих риба. Као и остале рибе, и оне су врло радознале и све су вириле из бурета док смо му се приближавали. Али, за разлику од других, рибе-скорпиони нису плашљиве, па се нису разбежале чак ни кад смо им сасвим пришли. Нису се уплашиле ни кад су наши блиц-апарати почели да осветљавају морско дно. Тешко би било наћи рибу или другу животињу која би се тако мирно понашала при сликању.

Кад смо завршили снимање риба у бурету, Мајк је легао на пешчано дно, да би могао да направи неколико већих слика. На наше изненађење, рибе су изишле из бурета и расподелиле се у полукругу око њега. Из њиховог држања могло се закључити да би желеле да се играју. За тренутак бисмо заборавили колико је опасан отров ових риба и рука би нам пошла к њима да их поглади. На то би се бодље претећи исправљале, опомињући нас да на време повучемо руку.

Роднију Јонкласу, великом познаваоцу риба са Цејлона, који је уловио многе скорпионе за разне акваријуме у свету, догодило се неколико пута да га ове рибе убоду. Од њега смо, из прве руке, дознали какав је то убод. Док је једном ловио скорпионе уз помоћ мреже за лептирове, један од њих убоде га у прст. Осетио је јак бол и похитао је да изиђе из воде. Док је стигао до обале, цела му је рука била утрнула, а убрзо је изгубио свест. Срећом, пола сата после убода пружена му је лекарска помоћ и бол је престао. Штетних последица касније није било. Кад га је други пут убола риба-скорпион, бол није био тако јак, али је трајао неколико часова. Трећи пут уопште није осетио бол. Изгледа да организам постаје имун на убоде ове рибе.

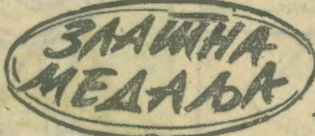
Рибари на Цејлону боје се риба-скорпиона. Они кажу да је било случајева да по неколико ових риба убоде човека наједанпут. Тада је смрт неизбежна. Исти је исход и кад човек услед убода изгуби свест док се још налази под водом, нарочито кад нема ниједног другог гњурца у близини.

За мале мајсторе — Слика из делова

Опсеците овај цртеж и прилепите га на картон, а ако имате прибор за дрворез онда можете и на танку дашчицу. Обојите га лепим бојама и исеците на комаде дуж црних линија. Ви и ваши другови моћи ћете онда да се забављате слагањем ових делова да бисте поново добили целу слику.

(9)

РОМАН ОД Г. ГОЛУБОВА

„Мачка", помоћу које су ловили крај прекинутог кабла, стално се закачињала за оштре шиљке подводних стена. Међу њене зупце заглављивали су се комадићи камења. Геолози су их испитали и показало да су то делићи стакласте базалтне лаве. Назвали су је тахилитом. Већина научника, међу њима и Терме, дошла је до закључка да се та лава могла излити, а затим скаменити, само на ваздуху и да је тек после стврдњавања потонула у воду.

Значи, тврдио је Терме, у том рејону постојало је копно, које је касније потонуло под воду, на дубину од две до три хиљаде метара. То се догодило релативно скоро, јер океан још није успео да изравна и покрије муљем потонуло стење.

Читао сам Термеов извештај као какав авантуристички роман. Затим сам прочитао и друге књиге, с муком се пробијајући кроз шуму научних термина.

Неколико пута навратио је у лабораторију главом Рисер-Хансен и са осмехом погледао на мене. Најзад је завирио и капетан и, намигнувши, запита:

— Некаква јахта већ два часа плови за нама. Да то тебе не гони полиција?

Али, ја сам седео задубљен у књиге, не обраћајући пажњу ни на кога, све док ме нису позвали на палубу: почињала је наредна двадесетчетворочасовна истраживачка кампања.

Пирати XX века

Први пут за читаво време пловидбе ја сам са задовољством помагао морнарима да вуку тешки Петерсенов топ. Тим именом океанографи називају челичну цев нарочите конструкције. Падајући на дно, она се дубоко зарива у тло и задржава у себи читав низ слојева с дна. Нарочита „пераја", која се налазе на другом крају, спречавају да се топ спушта строго вертикално. Гледао сам на њега с поштовањем и надом. Можда ће он донети одгонетку вековне тајне...

Али, та нада није учинила ништа лакшим причвршћивање мокрих ужади за Петерсенов топ.

Ихтиолози су по палуби простирали мрежу-дрљачу. Крманош и Рисер-Хансен припремали су за спуштање вртешку којом се мере брзина и правац дубинских токова. Дрљача је зашкрипала, а вртешка, слична малом белом торпеду, лагано потону, бацивши на бок само један талас.

Најзад смо спустили и топ. Тога дана сам желео свима да помогнем, па сам се придружио океанографима који су се спремали да спусте батометре. Те дугачке ваљке треба причврстити за уже на одређеним отстојањима, што је захтевало много пажње. Није онда чудо што сам међу последњима приметио јахту о којој је говорио капетан.

Она је, како се показало, већ дуго пловила за нама. Кад смо ми бацили сидро, она је такође савила једра и препустила се океану. Али, на то нико није обраћао пажњу. Тек кад се јахта нашла на два кабла од нас, сви смо се заинтересовали њеним маневром. Изгледало је као да се и на њој спремају за океанографска испитивања: са чекрка су скидали заштитна платна и одмотавали дуги конопац стреле, причвршћен за катарку. Судећи по бродској опреми, јахта је била грађена слично нашем „Викингу". На белом, очигледно недавно обојеном трупу црнело се име: „Звезда мора".

— Никад нисам чуо о истраживачком броду с таквим глупим именом, — прогунђа Рисер-Хансен. — И опрема им је некако чудна. — Он принесе доглед очима. — Не, то нису океанографи. У овом делу океана, колико је мени познато, не би требало да се налази ниједан други истраживачки брод.

За то време са „Звезде мора", коју је струја све више носила према нама, бацили су некакве апарате и мреже. Затим су за крмом јахте ускипели таласи од елисе која је нагло стављена у покрет и „Звезда мора" брзо је кренула напред. Држећи се на свега тридесетак метара од нас, почела је да описује кругове око „Викинга".

— Какав је сад ово рингишпил? — повика капетан.

У истом тренутку наш брод је задрхтао, као да се насукао на подводну стену. Нешто је почело да пуцкета на левој страни брода.

— Ђаволи! Они су својим дрљачама закачили наше батометре! — викнуо је капетан потрчавши према чекрку. — Радиста! Јавите им да престану с тим мангупским поступцима.

Три морнара почеше да окрећу чекрк. Конопац се тешко намотавао; презатегнут, почео је да јечи као струна.

— Престаните! — нареди Рисер-Хансен. — Попустите мало, иначе ће се прекинути.

Из мале радио-кабине помолила се Заукелова риђа глава.

— Професоре, — довикну он. — Они ће сад да дођу ради преговора.

После неколико минута, иза крме јахте појавила се невелика барка и кренула пут „Викинга". На њеном кљуну седео је здепаст, плећат човек четрдесетих година, у зеленом спортском жакету. Док се барка приближавала, посматрали смо тог човека који је долазио на некакве тајанствене преговоре. Имао је црнпурасто, мало подналуло лице, танке црне обрве, а дречавом коцкастом марамицом стално је брисао главу, округлу и ћелаву као билијарска лопта.

Човек у зеленом капуту лако се испео уз лествице од ужета иако су се оне стално клатиле. Изблиза је претстављао две лопте постављене једна на другу. Као што приличи пословном човеку, под мишком је држао актен-ташну од жуте коже са упадљивим сребрним монограмом који се светлуцао при сваком незнанчевом покрету. За отворено море, призор сасвим неприкладан.

— Поздрављам вас, колеге, — весело нам се обратио на енглеском језику, климајући главом на све стране. Затим, препознавши у „старцу" шефа, приђе му и пружи руку. Збуњеном професору није преостало ништа друго но да се с њим рукује.

— Драго ми је, веома ми је драго што вас видим, уважени Рисер-Хансену, — говорио је емисар са „Звезде мора", расплињујући се у осмеху. — Одавно сањам о томе да се с вама упознам, јер веома ценим ваше занимљиве радове.

— Опростите, јесте ли ви такође океанограф? — у недоумици запита Рисер-Хансен.

— Не сасвим. Нажалост, послови ме спречавају да се занимам науком.

— Ко сте онда? — умеша се у разговор капетан, подозриво посматрајући незнанца.

Овај, не престајући да се сахарински осмехује, пружи и капетану руку и претстави се:

— Гроф Танди, специјалиста за вађење потонулих бродова. Извукао сам са дна мора „Египат", „Вилафранку", „Цејн Глостер" и друге бродове. Безброј њих.

— Ви сте, значи, онај кога зову „ловцем на скривена блага"? — фркну капетан.

— Да! Ја сам тај, — лако се поклонивши одговори Танди. — Тим именом називају многе, али постоји свега неколико фирми које се баве вађењем потонулих бродова. Моја је од свих њих најпознатија.

(Наставиће се)

Свако поколење — свој печат

Својим величанственим изгледом, катедрала у Стразбуру заиста заслужује назив ремек-дела старе архитектуре. Наткриљујући овај стари град уаских улица, са кућама високих кровова у којима се често налази по три спрата мансарди, катедрала с њима чини ретко складну целину. Недостатак једног торња — није срушен у рату, већ никад није ни саграђен — не ремети ову складност, исто као ни разни стилови који се запажају на њеној фасади, јер катедрала је грађена деценијама, па је читав низ поколења оставио на њој печат свога времена.

Иако у целини намењена религиозној сврси, катедрала је пуна профаних појединости, које чудно одударају од њених понекад строгих готских линија. На њеним видовима може се набројати преко 2000 разних кипова и слика. Они не претстављају само ликове светаца, већ и многе световне личности, нарочито владаре. Ту су статуе Пипина Малог, Карла Великог, Хенриха Птичара, Карла Ћелавог и других француских и немачких царева и краљева. На коњу, у пуној ратној опреми, приказани су Клодвиг, Дагобер и Рудолф Хабзбуршки, постављени још у XIII веку, док је последњи коњаник, Луј XIV, нашао своје место међу њима тек 1828. Постоје чак и кипови двеју личности из неких познатих комедија XV века.

Сводови катедрале, постављени на један нов, врло смео начин, изазивали су у време грађења многе дискусије и критике. И стручњаци и нестручњаци сумњали су у њихову стабилност и прорицали им скоро рушење. Архитекту је један пријатељ стално досађивао, упорно тврдећи да планови нису добри и да ће се сводови срушити и затрпати хиљаде људи, колико може да стане у катедрали. Архитект, сигуран у своје рачуне, кад му је једног дана додијала ова прича, рече пријатељу:

— Кад не верујеш у моје дело, остаћеш овде за вечита времена, да се сам увериш да ће они трајати до судњег дана.

И одржао је своје обећање. Наслоњен на ограду једне галерије, под огромним кубетом катедрале, које као да лебди у ваздуху, камени кип „неверног Томе" стоји и данас, брижна лица, очију упртих у високе сводове, и са стрепњом чека да се они сруше. Али, векови пролазе и дају за право архитекту.

Из овог примера види се да су градитељи катедрале унели у појединости много свога личнога. Ево још једног случаја. На степеницама за предикаоницу, која је израђена у XV веку, посетилац изненађен застане кад спази како иза хладних камених стубова провирује кудрава глава једног псетанцета. Ко зна из каквих разлога, али свакако без везе са црквом, њу је у камену уклесао непознати уметник, можда да сачува успомену на свога љубимца.

Много знаних, а још више незнаних уметника, од XIII века, када се катедрала почела градити, па наовамо, допринело је својом вештином да ова грађевина буде један од најлепших споменика Европе. Већина међу њима, из претеране скромности, желела је да остане непозната, а многи ваљда нису ни знали како да оставе спомен о себи. Занимљив је, међутим, случај вајара који је израдио камени саркофаг за једног епископа који је у катедрали сахрањен. Пошто није умео, или није хтео, да се потпише на камену, али је ипак желео да потомству остави неке податке о себи, непознати уметник је у једноме углу, при дну саркофага, исклесао у камену свој лик у стојећем ставу, малу статуу, не вишу од једног педља. На тај начин сачувано је до данас ако не име, а оно изглед онога који је својим трудом улепшао катедралу.

Пет хиљада на сат

Становништво света стално је у порасту и то: 5.000 особа сваког сата. Тако се каже у најновијим извештајима Уједињених нација. Ово претставља пораст од 43 милиона годишње. Студиска група Организације Уједињених нација саопштава да је средином 1955 године укупан број становника на земљи износио 2.691.000.000. Кина има највише становника: 582,603.000, после ње долази Индија: 381,690.000, Совјетски Савез: 200,200.000, па Сједињене Америчке Државе: 167,191.000 становника.

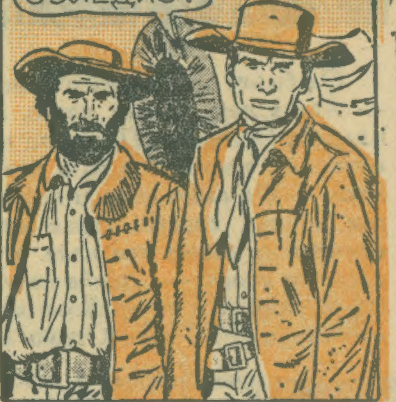
Рекорд »Наутилуса«

Прва америчка подморница на атомски погон „Наутилус" недавно је постигла нов рекорд у пловидби испод морске површине. Она је превалила 3.049 наутичких миља и ниједном није изронила на површину воде. Последњи пут подморница је заронила близу Паниме и није изронила све док није приспела у Сан Дијего, поморску базу Калифорније. Њена просечна брзина износила је између 18 и 20 чворова на сат. Свој првобитни рекорд, који је износио 2.000 миља, она је на овај начин премашила.

WALT DISNEY'S

Најзад — ЛУЛА МИРА

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Пословице о воћу

Воће је прастара храна. Јели су га и први људи, јер су до њега лако долазили. Доцније, у току векова, значај воћа бивао је све већи. Увидело се да оно није важно само за привредни напредак земље, већ и за здравље њених грађана. У овом напису донећемо неколико народних пословица о воћу уопште, а затим о неговању воћака.

У пролеће весели, у лето расхлађује, у јесен храни, а зими греје? (загонетка — родно дрво).

Посади где год можеш ако се обогатити хоћеш.

Посађена воћка расте и кад спаваш.

Ко под шљивом траву коси, тај по селу шљиве проси.

Тешко воћњаку у ком свиња не рије.

Где је слама, ту је слава; где је жито, ту је сито; где су шљиве и ораси, ту су људи сиромаси. — У овој пословици шљиве и ораси лоше су оцењени. По некима, ова пословица је настала у време када воће није имало привредни значај као данас, а неповољна оцена могла је потећи и отуда што су шљиве раније највише употребљаване за ракију, а потрошња ракије доводила је до великих невоља у селу.

Какво дрво такав род, какво семе такав плод.

Бирано се воће износи, вредна ствар се чува, мудра реч се памти, славно дело се помиње.

Добар корен — добра младица.

Где нема младица нема ни стабала.

Пресађено дрво никад као посађено.

Дивље и питомо боље се пазе него брат и сестра. — Ово је загонетка, а значи: калем на воћки.

Шта вреди дебло када је озебло.

И питомо је воће дивље док не узри.

С кога дрвета воће само пада не ваља га трести.

Воћка не пада далеко од стабла. Или: куд ће крушка но под крушку.

Једна трула јабука поквари стотину других.

Две врсте доброчинства

— Басна по Лесингу —

— Имаш ли међу животињама већег доброчинитеља него што сам ти ја? — питала је пчела човека.

— Имам, — одговори човек.

— А ко је то?

— Овца, — рече човек. Њезина вуна ми је потребна, а твој мед ми је пријатан. А би ли ти, пчело, хтела да знаш још један узрок зашто овцу сматрам за већег доброчинитеља него тебе?

— Како да не.

— Овца мене без икакве непријатности награђује својом вуном, — одговори човек — а кад ме ти даруваш медом ја се стално морам бојати твоје жаоке.

МАЈКА АГАВА

Од биљке агаве зависи живот целог једног народа. — Агава даје сељаку млеко, а оно је главна храна племена Отома. — Превreло млеко агаве садржи све витамине, протеине и соли потребне за одржање живота. — Од агаве сељаци добијају и месо, затим укусне колаче, гориво, танке опне за завијање рана, бодље које служе као игле, а влакна се употребљавају као конац. — Лишће агаве употребљава се уместо ћерамида и за грађење зидова, а средина листа као сапун. Ето, зато Отоми агаву називају мајком.

Долина Мезкитал у Мексику толико је сиромашна кишом да се, у најбољем случају, на жетву кукуруза може рачунати само сваке осме или десете године. Ипак, та долина је насељена: у њој живи 65.000 Индијанаца племена Отоми› читав један народ чији животи зависе од једне једине биљке — агаве, која им је и храна и вода, од које праве кошуље и оно што носе преко кошуља, она им је чак и кров над главом.

Рачуна се да у долини Мезкитал има око три милиона струкова ове биљке. Поред сваке „њиве“ са агавама налази се колиба њеног власника, који сваког јутра› с тачношћу вредног сељака, устаје рано да би „помузао“ своје агаве.

Мезкитал се налази у мексичкој савезној држави Хидалго и кроз њу пролази панамеричка аутострада. Средиште области претставља градић Иксмикилпан, који лежи сто миља северно од Мексико Ситија. Племе Отоми, чија су села разбацана по читавој долини, морало је у прошлости, пред најездом јачих, да се повлачи према северу› све док није стигло у ову безводну област за коју се нико није отимао. Ту је најзад нашло станиште и мир. Данас су Отоми исто толико сиромашни као што су били пре шест векова, кад су се пред надирањем прво других индијанских племена, а затим белаца› морали стално селити. „Агуа миел“, сок агаве који личи на млеко, њихова је главна и готово једина храна. До кукуруза се тешко долази, тако да за њих „тортиље“› погачице од кукурузног брашна и воде, које су иначе хлеб Средње Америке, претстављају праву посластицу. На трпезама боље стојећих чланова племена појави се каткад и месо, али само у изузетним приликама, као што су свадбене свечаности и даће. О правом млеку не може бити ни говора. Одојчад сише сок агаве с прстију својих мајки› одрасли пију два до три литра ове хранљиве течности на дан: то је све чиме утољавају глад и задовољавају

потребу тела за водом.

Човек упућен само на ову храну морао би да има сто „зрелих“ агава, то јест оних из којих се сок може вадити. Једној агави потребно је седам година да узри, да може да даје „агуа миел“. Њена зрелост траје свега три до четири месеца; за то време од ње се добија око два литра сока дневно, а затим биљка изумире. Према томе, једна особа морала би да има бар седам стотина агава да би могла да рачуна да ће од тога увек имати потребан број „зрелих“. Седам стотина агава значи око три хектара земљишта. Али› ретки су они Отоми који се могу похвалити да имају седам стотина „крава“. Већина се мора задовољити половином од тог броја.

Превврело млеко агаве — „пулгуа“, како га они зову — садржи у себи све витамине, протеине и соли потребне човеку да би се одржао у животу. Та млечна течност има укус устајалог пива и готово исти проценат алкохола. Како је и деца и одрасли стално пију, то се сви Отоми увек налазе у стању лаког пијанства.

„Мужа“ агаве није једноставан посао. Биљка почиње да се музе кад се трновити врхови њених меснатих листова лако повију према средини; то је знак да је зрела и да се у њеном ткиву почела лучити слатка „агуа миел“. Тада срећни сопственик гвозденом шипком начини рупу у њеном стаблу, а затим је проширује гвозденом кашиком, тако да у срцу биљке добије шупљину у којој ће се скупљати слатки сок. Месо стабла које се при том дубљењу извади Отоми зову „корозон“, што значи „срце“. Оно такође служи за исхрану и кад се испече има укус меда.

Млеко које се скупља у шупљини вади се сваког дана помоћу тикве — тиква ту има улогу натеге — и сипа у крчаг који се носи обешен на леђима. Кад се шупљина испразни, онда се отвор затвара тешким каменом, да не би каква жедна животиња пре идуће „муже“ попила драгоцену течност. Као што сељак иде од једне краве до друге, тако Отоми-Индијанац сваког јутра редом „музе“ своје агаве.

„Агуа миел“ остаје само један, највише два дана свежа, а затим се укисели и више се не може употребити. Такво расипништво не може себи да дозволи ниједан Отоми. Од течности која се на време не потроши прави се „пулгуа“. Врење се постиже додавањем мале количине старе и јаке „пулгуе“, исто онако као што се код нас на селима оставља ускисло хлебно тесто да касније послужи уместо квасца.

Пулгуа и корозон нису једини дарови које агава пружа човеку. У меснатом лишћу биљке, које може да буде дуго по два метра› живи једна врста веома укусних црва које Отоми сматрају посластицом. Остареле, здрвењене агаве служе као гориво, уместо дрва; танка опна која покрива листове — за завијање рана, бодље на врховима лишћа — као игле, а чврста влакна која се сама одвајају с лишћа старих биљака — као конац. Домови Отоми-Индијанаца покривени су лишћем агаве исеченим на комаде и сложеним као праве ћерамиде. Од лишћа су и зидови кућа. Најзад, средина листа, кад се из ње издвоје влакна› изврсно замењују сапун... ако се неким чудом дође до мало воде.

На крају, агаве су сировина за једини производ кућне радиности ове долине. Човек ће тешко срести припадника овог племена, био то човек, жена или дете, без повесма од влакана агаве и вретена које неуморно врти међу прстима. Свако шестогодишње дете већ уме да преде и прешће све до своје смрти. Из јаке пређе тка се затим грубо платно за кошуље и одела, као и покровци, такозвани ајатеси, који, као и „агуа миел“, прате Отоми-Индијанце од колевке до гроба. Од ајатеса, мајке праве љуљке у којима носе своју децу на леђима; преминуле сахрањују умотане у ајатесе. За један ајатес може се од туриста добити три пезоса. Они који имају толико агава да могу стално да дођу до пређе сматрају се богаташима.

У долини Мезкитал агава је, као што видимо, почетак и крај живота и није чудо што је Отоми-Индијанци често називају — мајка агава.

Фокица захвалности

На пешчану плажу Нордернеја, острва које лежи у Северном Мору, таласи су једног дана избацили младунче фоке. „Беба“ је жалосно „плакала“ и, као да тражи заштиту и помоћ, прибијала је своју мокру њушку уз ноге купача. Сопственик једне мале јахте-једрилице, дирнут беспомоћношћу љупке животиње, „усвојио“ је фоку и дао јој име Буци. У почетку су малу фоку хранили козјим млеком, а кад је мало одрасла прешла је на нормалну храну: рибе.

Напуштене бебе-фоке не претстављају за зоологе никакву тајну ни новину. Таква мала фока уствари је једно од близанаца које је мајка одбацила. Фока може да храни само једно „дете“ и у случају да их добије двоје она одбацује једно — оно које је слабије.

Тако је Буци дошао на јахту свога „поочима“ и током лета израстао у лепог, живахног мужјака. Брзо се привикао на живот на палуби и кад би изјутра његов господар изишао из своје кајуте поздрављао би га радосним лајањем и довукао би се до њега да прими свој први дневни оброк: ситне рибе које је, не жваћући, похлепно гутао.

Буци је био љубимац свих рибара на Нордернеју и они су, приликом риболова, остављали за њега сву ситну рибу, коју су раније бацали натраг у море. Буци је пратио свог господара на свим његовим крстарењима јахтом. Живот му је био леп. Мазили су га и чували, хранили га добро и угађали му, али — нису га пуштали у воду. Морао се задовољити гуменим базеном на палуби јахте. Каква бедна замена за широко море!

Једног јутра испловила је јахта из луке Нордернеј. На њој су се налазили Буци, сопственик јахте и његова жена. Рибари и купачи испратили су их, као и увек, махањем руку. Време је било ведро, али би понекад кратки и јаки налети ветра узнемирили површину мора.

Пет часова касније, из тамне воде пристаништа изненада је изронио Буци. Неспретно се узверао на беле камене плоче, стресао са себе воду и стао узнемирено да лаје. Рибарима и купачима одмах је било јасно да се морала догодити нека несрећа. Јер, закључили су они, да је Буци само искористио тренутну непажњу свог господара и с јахте скочио у море, он би или заувек отишао, или би пливао за јахтом, а не би дошао натраг у пристаниште и тако тужно лајао. Јахта се свакако преврнула, говорили су људи окупљени око узнемиреног Буција.

Свега после неколико минута отиснуо се од мола брзи моторни чамац за спасавање. У последњем часу стигли су спасиоци до на смрт исцрпљеног брачног пара, који се очајнички држао за кљун преврнуте јахте. Кад се чамац са спасенима и спасиоцима приближио пристаништу, усусрет им је допливао Буци. Његово жалосно лајање претворило се у радосно кевтање.

— Кад се јахта преврнула, — причао је касније Буцијев господар, моја жена и ја успели смо да се ухватимо за њен кљун. Захваљујући солидној конструкцији, брод није потонуо, већ је, искренут на бок, остао на површини. Буци је неколико пута опловио око јахте, а затим је стао да ме гура њушком, као да је желео да каже да оставим брод и да запливам према обали. Он, очигледно, није разумео због чега се ми, смешни двоношци, тако чврсто држимо преврнутог брода, уместо да се, као он, весело праћакамо по мору. Најзад је паметна животиња схватила да се нас двоје налазимо у некаквој опасности: окренуо се од мене и брзином својственом само фокама кренуо према обали.

Буци је био херој дана. Док је, вукући се на трбуху, пратио свог спасеног господара од пристаништа до куће, није било ниједног човека који се није сагнуо да га потапше по глатким, мокрим леђима.

Тај догађај значио је велику промену у фокином животу — Буци је добио пуну слободу. Отада је смео да плива по мору и његова сјајна глава с крупним, буљавим и питомим очима увек се видела крај јахте. Али, једног дана ипак је нестао: отишао је да негде у Северном Мору оснује своју породицу.

Занимљивости о железници

Најбржи воз на свету који саобраћа на редовним линијама јесте „Твин Зефир“ са дизел-мотором, који раздаљину од Ист Дибика до Прерије Фокс, у САД, преваљује брзином од просечно 138,7 километара на сат.

Британски воз „Елизабетен“, који саобраћа између Лондона и Единбурга› пређе пут од 632 километра а да за то време ни једном не стане.

Најправија железничка пруга пролази кроз равницу Нулабор у Аустралији. Она нема ниједну кривину и дугачка је 527 километара.

Највиша железничка станица на свету на прузи нормалног колосека налази се у Перуу. То је станица Тјелто, саграђена на једном превоју високом 4.755 метара.

Лондонска железничка раскрсница „Клафам џанкшен“ важи за највећу на свету. Свака 24 часа на овом месту укрштају се 2.500 разних возова.

Највећи железнички центар на свету је Чикаго, кроз који прође 45.000 вагона за дан.

Највећи успон на железничкој прузи нормалног колосека налази се у Гватемали, између мостова на рекама Замала и Зунил. Он износи 11 степени.

Највећа железничка станица на свету је Велика централна станица у Њујорку› која покрива површину од двадесет хектара. Она има 67 колосека.

Највећи железнички кеј налази се у Сонепуру, на североистоку Индије. Дуг је 736 метара.

Електронска блиц-лампа

Једна источнонемачка фабрика за израду фотографских апарата конструисала је електронску блиц-лампу која је тешка свега 400 грама. Овај „флеш“ не ради помоћу батерије, већ један нарочити минијатурни уређај избацује по потреби снажан светлосни блесак. Ту се налази и мали трансформатор, који се може заменити за свега пет секунди.

Морска вода против атомског зрачења

Морнарица САД поставила је на неке своје бродове нарочите прскалице, које су у стању да цео брод поливају морском водом, да би га на тај начин заштитиле од зрачења у случају атомске експлозије. Ове прскалице везане су за бродске пумпе и избацују сваког минута хиљаде литара воде, која у виду капљица обасипа све делове брода изнад морске површине. Та вода претставља неку врсту заштитног оклопа, а истовремено спира у море радиоактивне честице које су већ пале на брод.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

СТРАШНИЈА ОД РАТОВА

По мишљењу неких стручњака, највећа несрећа која је икад задесила човечанство била је епидемија куге која је харала између 1347 и 1351 године. Том приликом било је око 25 милиона смртних случајева у Европи. У Енглеској је умрло 45 отсто становништва. Ако се додају последице ове болести на Блиском Истоку у то време, онда излази да је куга поморила око 75 милиона људи.

ДА БИ БИО ПРВИ...

Прошле године из данске луке Есбјерга кренуо је капетан Валтер Вестборг на пут око света. Циљ му је био да буде први човек који је моторним чамцем опловио око Земље. Недавно је стигао у Панаму, преваливши на тај начин око 3.000 миља. Он путује сам. На путовању преко Атлантског Океана често се борио са страшним циклонима. Пут од Панаме наставиће преко Тихог Океана. Та стаза биће дуга 2.130 морских миља. Она води до Лос Анђелоса. Одатле ће кренути према Хавајским Острвима, и даље, док се не врати кући.

„ЧУДО“ У ЂЕНОВИ

Ђеновска полиција недавно је вршила пробе с једним амфибиским возилом које је у стању да лети и да се креће по води и земљи. Овај летећи „водоземац“ прошао је најпрометнијим улицама Ђенове не склапајући крила. Аутомобили и друга моторна возила су без тешкоћа пролазили испод његових крила.

СТАБЛО С НАЈВЕЋИМ ОБИМОМ

Дрво Санта Марија дел Туле, које се налази у мексичкој држави Оахаки, има највећи обим стабла који је досад забележен у свету. Он износи 39 метара. Потребно је да стане око њега 27 људи да би га обухватили испруженим рукама.

Породица песника

Једна стара кућа у Палилули, тада још београдском предграђу, осамдесетих година прошлог века истицала се између свих осталих. Многе су биле грађене као и она, — приземне, с доксатом и пространом авлијом, где се у пролеће и лето зеленела трава, мирисало цвеће, а крошњати дудови пружали густу хладовину. Али, ова је у целој Палилули била најчувенија. Сама по себи заузимала је леп положај: с ње се простирао диван поглед на миријевске косе, покривене таласима златне пшенице, на широки Дунав и бескрајне банатске равнице. Била је с великом баштом оплемењених воћака и дебелих летњих хладова, омеђена јабланима и жуборавим потоком свеже воде.

У тој кући живео је са својом породицом песник Јован Илић, који је за време Светоандрејске скупштине одиграо једну од најзначајнијих улога, а после, разочаран, повукао се од света и свих јавних послова. Па ипак, та стара кућа у Палилули, последњих деценија прошлог века и све док је било песничких изданака старога Јована Илића, за тадањи књижевни и културни свет у Београду претстављала је најпримамљивије место. Она је под крај века била, као што је писао Бранислав Нушић, „једини књижевни клуб у престоници... Кроз ту кућу, на којој су и дању и ноћу врата била отворена, прошло је неколико генерација књижевника. На прагу те куће сретала се стара романтична књижевност, која је већ изумирала, и нова, реалистична... Кроз ту кућу продефиловала је, једном речју, цела наша књижевност осамдесетих и деведесетих година“.

Одиста, нема имена које је сачувано у српској књижевности а да је није посетило. „Улазак у песничку кућу Илића, писао је Нушић у својим сећањима, за мене је тада имао нарочиту draж. У машти шеснаестогодишњег младића та кућа ми је издалека изгледала као неки чаробни замак, или као недокучиво гнездо где царује стари орао, а орлићи излећу у свет и враћају се с вечери на легало“. Орлићи су били синови Јована Илића: Милутин, Драгутин, Војислав и Жарко, од којих је највише узлетео Војислав, а и остала тројица, сваки на свој начин, били су достојни „старог орла“. Ту је, као и сви остали, био топло примљен и хрватски књижевник Антун Густав Матош за време свог боравка у Београду. И он се увек радо сећао часова које је у њој провео, другујући са синовима старог песника, Драгутином и Жарком.

Једном, кад су Љубомир Недић, доцније познати српски критичар а тада још ђак Велике школе, и Стеван Сремац, који је тек улазио у књижевност, пролазили поред старе куће у Палилули, угледаше на доксату како седи, утонуо у мисли, стари песник Јован Илић. Недић га Сремцу показа руком и рече: „Јупитер тонанс!“ (Јупитер громовник). Његов син Драгутин, који је оставио врло лепе успомене о оцу и браћи, каже да му је овај назив и приличио. Био је то човек који се, попут старих Римљана, повукао из јавног живота, али се није одрекао својих начела.

Јован Илић је још као дечак био упоран и доследан. Рано је изгубио оца, а мајка му се преудала за београдског грађанина Илију, устабашу (старешину) пушкарског еснафа. Из поштовања према очуху, који је био правичан и строг, али осећајан и добронамеран, Јован одлучи да промени своје презиме. По

њему се назвао Илић, да би му узвратио за учињено добро. А тада је тек био ђак београдске основне школе! Иначе, по оцу требало је да се презива Николић.

У кругу своје породице, Јован Илић је био строг, патријархалан. „Када је и најрасположенији био, излазили смо пред њега као пред неко више биће и пажљиво промеравали сваку реч... Међутим, он нас никада ни једног није прстом такнуо...“ — забележио је у својим сећањима његов син Драгутин.

Главни васпитач деце у кући Јована Илића била је његова мајка, баба Стана. Она је волела, али исто тако и једила, будућег песника Војислава, који је већ врло рано почео да саставља стихове. Војислав је био слабуњав дечак. Боловао је од темењаче и звали су га „ћела“. Међутим, он је био и врло живахан. Стално је трчкарао с палилулском децом, бацао камена с рамена, волео пливање и разне дечје игре и „остављао науку по страни“. Његова мајка била је неписмена, али је ипак сматрала да она треба да „преслиша“ што су јој деца добила за „пропис“ (задатак). Узела би од њих књигу, упитала их шта су добила за лекцију, па би потом гледала у текст, правећи се да их по њему прати. Чим дете застане или при читању почне да замуцкује, она заклопи књигу и рекне: „Не, не, не иде. Ниси научио. Кад научиш, ти дођи!“ Вешто је крила од деце своју неписменост и она су дуго и са страхопоштовањем спремала своје лекције. Мајка је по корицама знала која књига припада којем предмету, али једном се деси да је књигу окренула наопако, што деца приметише и нададоше дреку. Тако се оконча и њено преслишавање.

Војислав је кришом писао песме још као „мали ђак“, љубоморно чувајући своју тајну. Баба Стана сматрала је да је то само на штету његовог учења. Она је волела унука и желела је да се не бави „узалудним пословима“. За њу је то било празно пискарање, па би, чим би Војислав изишао из куће, скупљала исписане хартијице и бацала их у ватру. Свог унука звала је: „Војка, моја песмопојка“. А кад би Војислав стао да богоради да му врати хартије с његовим песмама, она би одговарала: „Па то није ништа ни било, само нешто нажврљано. Не бацам ја твоје књиге у ватру. Ето их целе целцате, лепо ти седи па учи!“

Бранислав Нушић забележио је у својим сећањима да је Војислав своју прву песму испевао кад је био ђак првог разреда гимназије. У њој је исмејао своју браћу која су пошла да набаве расад за башту. Иду његова три брата у Топчидер — који је у оно време претстављао нешто врло удаљено од београдске вароши — иду и храбре се međусобно шта ће урадити ако их у густој шуми сусретне вук. Они се тако јуначе, али им је стално на памети: „Дубоки су ови лузи, страхота је њима ићи, јер нас може курјак стићи“. И „јуначине“, да би сузбили свој страх, прете вуку, а он их негде слуша из прикрајка, док одједном не искочи из честара и нагна јуначку браћу у бекство. Браћа се нису зауставила све до Београда, „а курјак је тада стао, па се слатко насмејао“.

Иако Јован Илић то није показивао неком родитељском нежношћу, он је уживао у својим синовима, који су сви одреда већ за младих дана показивали песничку обдареност. Војислав је имао шеснаест година кад је написао и припремио за штампу своју поему „Рибар“. Владан Ђорђевић, тада већ на гласу политичар и књижевник, уредник познатог часописа „Отаџбина“, посумњао је да је то Војислављево дело и дошао је његовом оцу. „А тај гледа, гледа, па узвикну: Ја нисам знао (и ту се као љутну) да је то Војислав написао! Није, џанум, то моје, то је његово!“

А за хонорар који је Војислав примио за „Рибара“ говорио је увек да је био већи од свих хонорара што их је он примио за своја песничка дела...

Испитивање поларне светлости

Траке лелујаве светлости која се види на крајњем северу и југу Земље — поларна светлост — претстављају понекад непремостиву сметњу радиоталасима, тако да онемогућују примање емисија, што претставља огромну опасност за пилоте који лете на дугим пругама и оријентишу се помоћу радија. У току Међународне геофизичке године интензивно ће се испитивати и поларна светлост, како на Арктику, тако и на Антарктику. Научници многих земаља, заједничким напорима, покушаће да открију нове податке о природи те појаве.

Када се електрицитетом набијене честице са Сунца приближе Земљи, геомагнетско поље их скреће према северном и јужном магнетском полу. Уколико се приближују Земљи, оне продиру кроз атмосферу, комешају гасове у ваздуху и стварају светлосну појаву која се назива поларна светлост.

Пошто о поларној светлости треба прикупити још много података, научници ће сада применити разне нове апарате за њено испитивање. Један од веома значајних биће камера која ће „обухватити читаво небо“. Том камером моћи ће да се сними небо од једног хоризонта до другог, па ће се поларна светлост, и јужна и северна, моћи једновремено да прати, од појаве до нестанка. Поред тога, њу ће испитивати помоћу радија, радиотелескопа и радара.

Очекује се да ће подаци о поларној светлости прикупљени у току Међународне геофизичке године пружити могућност да се изради карта о њеном распростирању и времену настајања, што ће бити од велике практичне користи.

ГУМЕНИ „ТОМАХАВК“

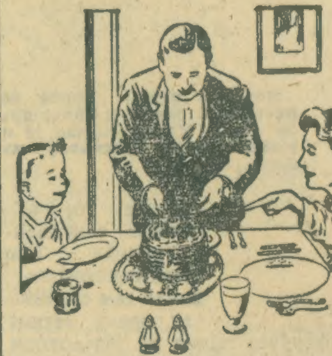
У последње време, у Аустралији је постала врло популарна једна забава која помало потсећа на индијанску игру бацања томахавка. Само, уместо индијанске ратне секире, овде играчи бацају малу гумену лопту с перајима. Игра тече овако: два играча стану један према другом, тако да размак између њих износи од 6 до 18 метара. Обојица држе у левој руци неку врсту округлог дрвеног штита који има уцртане концентричне кругове, слично мети на стрелишту. Они наизменично гађају лоптом штит свога противника, трудећи се да га погоде у средишни круг, јер он доноси највише поена. При удару у штит, лопта се приљуби уз њега, тако да не може бити сумње какав је погодак постигнут. Онај ко прикупи више поена проглашава се за победника.

ПЛОВЕЋА ГАРАЖА

Италијански брод „Италтера“ с правом се може назвати пловећом гаражом. Овај брод од седам хиљада тона специјално је направљен за прекоморски превоз аутомобила. У ђеновској луци недавно је у његовој утроби паркирано ништа мање него хиљаду кола, што значи да је ово највећи „носач аутомобила“ на свету.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

И ОВО СУ РЕКОРДЕРИ

Сматра се да Уругвајци једу највише меса на свету. Годишња потрошња меса по особи износи у тој земљи око 120 килограма. Исланђани су највећи потрошачи млека, са око 455 литара годишње по особи. Али, највише калорија уносе у организам Ирци, и то 3.545 калорија дневно. По томе су они на првом месту у свету.

НИЈЕ ВЕЋА ОД ЛЕПТИРА И ДУГМЕТА

Недавно је у Лондону одржана изложба ружа. Било их је свакојаких боја, облика и величина. Пажњу посетилаца нарочито је привукла дивља ружа звана калифорника, која расте у Калифорнији. Она је веома нежна. Цветови јој нису већи ни тежи од обичног лептира. Цвета преко целог лета, а шипак јој је наранџасто-црвене боје. Неки произвођачи ружа посветили су се искључиво одгајивању минијатурних врста. Тако је приказана серија ситних ружа разноврсних боја, међу којима се истицала ружа звана беби-маскерад. Њен цвет није био већи од дугмета. Једна ружа имала је цвет боје слоноваче. Кад се тај цвет расече, онда његов мирис потсећа на свеже пресечену јабуку.

КАМЕРА СА ДВАНАЕСТ ОБЈЕКТИВА

Енглески научници конструисали су специјалну камеру опремљену са дванаест објектива, која ће бити примењена у даљим нуклеарним истраживањима. Сваки од ових објектива има моћ експонирања од једног десетомилионитог дела секунда. Камера може, приликом раздвајања атома, да сними и поједине честице које се крећу двадесет пута брже од звука.

НАЈВЕЋЕ И НАЈМАЊЕ ЈАЈЕ

Нојева јаја су већа него јаје иједне друге птице. Дуга су од 16 до 18, а широка од 10 до 16 сантиметара. Да би се скувало нојево јаје, потребно је 40 минута. Најмање јаје на свету носи једна врста колибрија која живи на Јамајци. Та јаја дуга су око 1,27 сантиметар, а личе на зрно бисера.

Отац и син на Матерхорну

Познати писац „Борбе за планине у свету" и „Беле куле" Џ. Д. Улман описао је и један лични доживљај из Алпа.

Назовите то, ако хоћете, сентименталношћу. Као деветнаестогодишњак сам се, 1927, за време летњег распуста попео на Матерхорн, што је претстављало један од највећих доживљаја у мом животу. Готово две деценије желео сам да једног дана с једним од својих синова опет станем на тај врх. И сада, тачно после двадесет пет година, седео сам у возу и спремао се да му поново приђем, заједно са Цимом, мојим деветнаестогодишњим сином.

Матерхорн није само планина; он је споменик, легенда. Он више није тешко савладљив. На њега се сада пењу деца од дванаест година као и старци од седамдесет. А водичи га зову својим „свакодневним хлебом".

Тај усамљени горостас ипак још има чари и привлачности као мало који врх на свету. То му дају његов дивљи, тамни, величанствени изглед, као и његова исто тако мрачна историја. С првим освајањем његовог врха тешко се може упоредити ма који други сличан подухват Јула, 1865, после пет узалудних покушаја, Енглез Вимпер успео је да га савлада, али је на повратку оставио четири своја друга у његовим провалијама.

Одлучили смо да првих дана краћим излетима стекнемо потребну кондицију. Није нам се журило. Најзад смо пришли главном тренингу. Сваки тежи врх Алпа има одређену планину која служи као вежбалиште за главни успон. За Матерхорн то је 3.000 метара високи Рифлхорн. Тамо смо пошли на нашу прву праву плезачку туру. Везани за водиче пењали смо се све више и више, преко све стрмијих стена. Испусти за које смо се хватали постајали су све мањи и несигурнији, али углавном све је ишло добро. Цим се клизао, спотицао и знојио у нормалним границама, но успешно је савлађивао постављене задатке. Плезање му се, изгледа, свидело. „Сасвим добро за почетак", мислио сам задовољно док смо силазили у село.

Најзад смо кренули у етапама на сам Матерхорн. Првог дана попели смо се неких 900 метара, до хотела „Шварцзе". Другог још 600 метара, до планинске куће „Белведере".

Ту смо били окружени огромним одроњеним стенама и белим глечерима. Изнад нас био је ОН, 1.200 метара висока стеновита пирамида упрта у небо. У кући смо затекли двадесетак планинара који су такође кренули на врх

Следећег јутра, у четири сата, пробудио нас је један од наших водича. Није се много говорило; доручковали смо за пет минута. Изишли смо и повезали се у групе по двојица-тројица. Било је прилично хладно. Измаглица је лебдела око нас, али се врх јасно оцртавао.

Кренусмо, а заједно са мном, у тој тишини, пошле су и моје успомене, наде и двадесетпетогодишњи снови ...

Док смо се пели, пели и пели, отстојање између појединих група и мене постајало је све веће. Прво пола сата имао сам пуне руке посла да бих љубазним махањем пропустио остале да прођу. Затим више нико није наилазио и више ником нисам имао да машем. Цима и његовог водича изгубили смо брзо из вида, заједно са осталима. „Хајде, пожури мало!" рекох себи. Али, моја пужевска брзина остала је непромењена.

— Мали одмор, Алфонсе?

— Ускоро ћемо стићи до колибе „Солвег".

Изненада, указа се пред нама мала колиба на ивици бездана. Алфонс је отворио свој ранац и ми се поткреписмо. А онда настависмо пењање.

„Тежег успона више не може бити", мислио сам Заблуда. Било је све теже и теже. „Можда бисмо могли мало брже?" — предложи Алфонс. Наставио сам још спорије.

Рачуна се да је потребно четири сата од планинске куће „Белведере" до врха Матерхорна. Године 1927 прешао сам тај пут за три сата и 54 минута. Рекордна брзина била је сат и по. Нисам знао колики је рекорд спорости, али сам се бојао да ћу га сад ја поставити. Ноге више нисам осећао. Нову тешкоћу претстављао је разређен висински ваздух Сваких двадесет корака морао сам да застанем, борећи се за ваздух.

Коначно смо се попели на ледени гребен између Северне и Источне Стене, које се стрмо руше у дубину. Ту почиње успон на деведесет метара високу стену уз коју су постављена гвоздена ужад. Требало је савладати глатку стену, готово без ослонца. Морао сам да предахнем, али на ужадима предаха није могло да буде. Или се даље пењати, или . .

Неколико метара удесно наишли смо на место где је Вимперс изгубио своја четири друга. Провалија је била дубока 1.200 метара. „Не мисли на то!" — рекох себи.

Најзад је стена била савладана. Погледао сам увис и помислио: „Много даље више нећеш стићи..." Сатима смо се Алфонс и ја пели у потпуној тишини и усамљености.

Наједном, нашли смо се усред ланца планинара. То су били наши познаници, који су се већ враћали. Десет дугих минута трајало је мимоилажење на уском гребену. Ускоро се појавио и Цим, сав насмејан. Он је пут био превалио за четири сата. „Било ми је сувише хладно да те чекам, па се враћам" — извињавао се.

Алфонс и ја били смо опет сами. Корак по корак успињали смо се све више. Било је језиво стрмо, затим мање стрмо и најзад — уопште више није било стрмо. Снег под мојим ногама био је раван. Кад сам подигао поглед,. видео сам само још сунце и небо, и Алфонса који ми је пружао руку. Али, његово лице нисам могао препознати, јер су ми нагло — не знам зашто — грунуле сузе на очи. До врха нам је требало око пет и по часова. Но, ја нисам мислио на сате него на године док сам тако по други пут стајао на витком залеђеном врху, високо изнад мора облака У једном тренутку имао сам опет деветнаест година: додуше, не моје ноге, ни руке и плућа, већ нешто дубоко у мом бићу. И данас, као и онда, ја знам: тај тренутак не бих дао, не бих никако дао за многе друге драгоцене часове свог живота.

Увече, у хотелу, Цим и ја славили смо победу, мушки, уз чашицу. Напољу су светлуцале звезде, под којима се беласао стари горостас, моћан у својој величанствености.

Осмех је био највећа награда...

Догодило се то у граду Ландори, на тибетанској граници. Један малишан изненада је оболео од дечје парализе. Вируси су му оштетили мишиће грудног коша, тако да је постојала једна једина могућност да се одржи у животу — вештачка плућа. Из Карачија, удаљеног преко хиљаду миља, специјални авион пренео је један овакав апарат. Тада је, уствари, и почела битка за дечаков живот.

Једног јутра, болничарка која се старала о њему, сва узбуђена, ушла је у собу др Церна Чепмана, шефа болнице, и дрхтавим гласом је рекла:

— Челична плућа престала су да раде! Дете се гуши!

Доктор је одмах отишао код дечака, који је лагано умирао. Време се није смело губити. Сваки секунд био је драгоцен. Али, како искористити те брзе, трептаје времена? Др Чепман је одмах применио вештачко дисање. То је само продужавало болесников живот, али — лекар је то добро знао — тако се не може у бесконачност . . .

Тада му је синула спасоносна мисао. Пре неколико година читао је у неком часопису о „дрвеним плућима", која могу да замене челична. И док су други лекари обављали вештачко дисање, он је отрчао у своју радну собу. У једној фијоци пронашао је часопис с нацртом и тачним упутствима за израду дрвених плућа.

Наступили су драматични тренуци. У једној болничкој соби јењавао је малишанов живот, док је у другом крилу зграде група људи покушавала да од обичних дасака направи вештачка плућа. Главну реч имали су столари. За кратко време апарат је био направљен.

Свима је застао дах кад је малишан најзад положен у дрвена плућа, на којима је стално требало покретати једну полугу на принципу ручног пумпања. И кад се на дечаковом до тада згрченом лицу указао осмех олакшања, свима је било јасно да „плућа" добро функционишу и да је живот малог болесника сада ван опасности. То је била и највећа награда лекарима и особљу болнице за њихов труд.

Дечак је у дрвеним плућима провео 12 часова. За то време оправљена су и челична плућа. Један живот био је спасен.

Веровали или не...

БРАДА ЗА ЗАБАВУ

Фламански сликар Јан Вермејен (1500—1559) имао је необично дугачку браду и често ју је, шале ради, избацивао кроз прозор на улицу да би се пролазници у њу заплели.

НАОПАКО

Џереми Бентам (1748—1832), енглески филозоф и познати ауторитет за фило-

зофију права, последњих 45 година живота носио је лети дебеле вунене рукавице, зими сламни шешир, а спавао је у платненој врећи, и то потпуно одевен.

СУНЦЕ ИЗЛЕГЛО ПИЛИЋЕ

Пре две године, полазећи на годишњи одмор, Хелена Чаплин из Стендиша, у америчкој савезној држави Мејну, избацила је на ђубриште, између других заосталих намирница, и 12 јаја. То лето било је веома топло и кад се домаћица после 25 дана вратила с пута затекла је у свом дворишту дванаест пилића који су се, захваљујући сунцу, излегли из бачених јаја.

ВАЖНО ЈЕ ДА КОЗАМА БУДЕ УДОБНО

Припадници племена Јунаг, које живи у индиској

провинцији Ориса, граде удобне домове, али ипак спавају под ведрим небом, и то на голој земљи. У њиховим лепим кућама живе — њихове козе.

СВЕ САМЕ ВРЛИНЕ

Сантијаго Иглезијас, некадашњи посланик Порторика у Сједињеним Америчким Државама, дао је својим ћеркама — а имао их је седам — следећа имена: Слобода, Правда, Братство, Мир, Светлост, Победа и Једнакост.

Волт Дизни

ДУШКО ДУГОУШКО

И ДРУГИ ДОБРИ И РЂАВИ СТАНОВНИЦИ ЊЕГОВЕ ВАРОШИЦЕ И ОКОЛИНЕ

КАО У ЛИЛИПУТУ...

Један инжењер из Абадана, у Ирану, направио је за свог сина аутобус минијатурних размера: висине 80, а дужине 150 сантиметара. У овај лилипутански аутобус могу да стану возач и четири „путника". Кола покреће мотор јачине 150 кубика, а развијају брзину од око 35

километара на час. Једини им је недостатак у томе што им саобраћајна полиција не допушта да се крећу прометним улицама, јер привлаче пажњу и аутомобилиста и пешака, те могу да доведу до несреће, а у најбољем случају до успоравања саобраћаја.

* * *

АУТО-КАМП

У Великој Британији почела је производња нарочитог типа аутомобила погодног за туристе. Главна одлика ових кола је у томе што се на њиховом крову налази мали шатор од алу-

минијума, који по потреби може да се подигне за мање од једног минута. У овом ауто-кампу налазе се лежаји за две особе, до којих се долази помоћу металних лествица.

* * *

„НЕМИ" ГРАМОФОНИ

Једно немачко предузеће за израду грамофонских плоча недавно је лансирало нов начин продаје овог свог производа. Да би се омогућило да више особа истовремено проба разне плоче, уређен је штанд са десетак грамофона. Новост

је у томе што је слушање плоча могућно само помоћу специјалних слушалица, које су у вези с по једним од грамофона. Купац који жели да чује одређену плочу једноставно је ставља на грамофонски диск и узима слушалицу, тако да само он чује музику с те плоче, док је за остале овај грамофон потпуно нем.

* * *

ПЛОВЕЋИ ХЕЛОДРОМ

За развој хеликоптерске службе од великог је значаја увођење пловећих хелодрома, какав је недавно направљен у граду Фениксу, у Аризони. То је, уствари, платформа која плови на води дубокој свега неколико сантиметара. Вода се налази у нарочито отвореном резервоару на равном крову једне вишеспратне зграде. Раније су се, због потреса до којих долази при слетању хеликоптера непосредно на бетонску повр-

шину, кровови морали појачавати. Међутим, приликом слетања на пловећи хелодром притисак се равномерно распоређује на целокупну површину крова испод резервоара с водом. Сама платформа по изгледу потсећа на пчелиње саће, а у стању је да издржи притисак од око 40.000 килограма на један квадратни метар. Међутим, распоређен на читаву кровну конструкцију тај притисак износи свега десетак килограма по квадратном метру.

* * *

СПРАВА ЗА ДИСАЊЕ

Кад дете погођено парализом убрзано дише, што спречава нормалан говор, примењује се један нов апарат назван „електро-плућа". Он потстиче и регулише рад мишића који покрећу органе за дисање. Ова машина ради на електрични погон и има појасеве са електродама. Један појас се обавије око дечјих груди, а други око трбуха. Благ електрични напон изазива тада контракцију ових мишића, потискујући унутрашње органе ка дијафрагми, што омогућује детету да лако издише ваздух.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ПРВА ПОШТА У НАДЗВУЧНИМ РАКЕТАМА

Недавно је у САД извршен један занимљив опит. Пошта у Невади уступила је пет хиљада писама, која су стављена у пет ракета дугих четири метра и широких 40 сантиметара. Ракете су избачене у Даглас Каунтију и после више стотина километара лета спустиле се у Топазу, у Калифорнији. Стручњаци су управљали њима са земље, и то врло успешно, јер су, после лета надзвучном брзином, атерирале свега неколико метара далеко од циља. Тако су писма изделљена онима којима су била намењена у рекордном времену: свега један час пошто су послата. Сматра се да нема више никаквих препрека да се већи део поште у САД убудуће шаље ракетама.

НЕПОЗНАТА ПЛЕМЕНА

У југозападном делу централне Аустралије једна патрола наишла је на досад непозната племена. Предео у коме та племена живе веома је суров и сушан. То је крај слaних мочвара и песковитих брежуљака. Чланови ових племена имају од одеће само огрлицу и каиш, који су направљени од људске косе. Стално су у покрету, тражећи храну. Највише једу пустињске пацове који скачу као кенгури, затим гуштерове и мишеве. Хлеб праве од дивљег парадајза. Иначе, они су веома здрави људи.

НЕПРОВИДНА ВОДА И ПРОВИДНО ГВОЖЂЕ

Обично се сматра да је вода провидна. Уствари, провидан је само један танак слој воде. Познато је да је на дну мора и океана тако тамно да је то тешко и замислити, јер тамо не могу да продру зраци сунца.

Али, није само вода у танком слоју провидна, него и све друге материје, које су у дебелом слоју иначе непровидне.

Захваљујући напретку савремене технике, људи сада могу направити и гвоздене плочице дебеле један хиљадити део милиметра. Те плочице су провидне као стакло и готово безбојне. Ако се једна таква плочица стави на лист књиге, онда се без икаквог напора може читати и најситније писмо. Такве плочице могу се правити и од злата и других метала. (По Иљину)

ЗА УСПЕШНИЈЕ УЧЕЊЕ СТРАНИХ ЈЕЗИКА

Захваљујући једном новом апарату, студентима који уче стране језике умногоме је олакшан рад. „Електронска машина за учење језика", како је апарат назван, ради на принципу емитовања лекција с магнетофонске траке, али новина је у томе што она, помоћу посебног механизма, омогућује слушаоцима не само да чују тачан изговор, већ и да виде како се пишу нове речи. Речи су исписане на хартији која се аутоматски креће све док се одређена лекција не заврши.

БИЦИКЛ НА ВОДИ

У САД направљен је бицикл који се креће по води. За одржавање равнотеже на њему

није потребна никаква нарочита умешност, јер два пловка омогућују лако балансирање на води и пријатну вожњу. Бицикл се покреће помоћу педала, а механизам му је заштићен једном блиндираном касетом, која спречава додир с водом.

ЗЕМЉА ОВАЦА И ГОВЕДА

Нови Зеланд спада међу најинтересантније пределе света. Ту се могу наћи изванредне природне лепоте и необичне појаве. Затим, то је земља разноврсне климе, која условљава разноврсну привреду у овој земљи чија површина износи око 250.000 квадратних километара. Становништво Новог Зеланда посветило је највећу пажњу гајењу оваца. Тамо живи свега око два милиона становника, који гаје 40 милиона оваца и 5 милиона говеда. То је земља где се производи више бутера него челика, више сена него петролеја.

ПОТПУНО СИГУРНИ

Израда трезора данас је знатно усавршена. Тако се у Енглеској израђује један трезор за Канаду чија ће врата бити дебела 40 сантиметара. Челичне плоче направљене су од легуре која не може да се пробуши ацетиленском лампом, не може да се засече никаквим савременим инструментом за обијање, нити се у тој плочи могу направити удубљења за смештај експлозива. Свака брава на овој каси има преко 100.000 разних комбинација за отварање.

ЧАМАЦ ЗА ПЛИВАЊЕ

Спојити два спорта: веслање и пливање, то је била жеља једног америчког инжењера, иначе страсног спортисте. Он је најзад успео да конструише чамац где веслање, уствари, претставља пливање. Чамац је по облику сличан кајаку, само што на дну има отвор кроз који веслач провуче ноге. Кад се нађе у води, човек једноставно, покретима руку и ногу, вози чамац, што ће рећи да весла пливајући.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Илустрација за басну

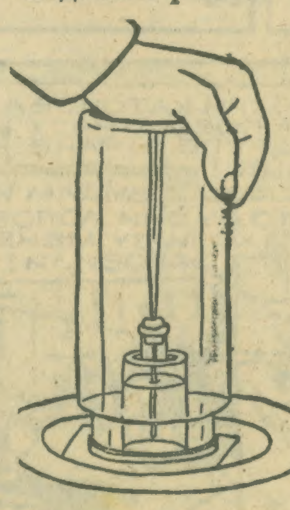
Од славнога Лафонтена остале су нам многе басне и оне су познате свима онима који су прошли кроз школу. Наш цртеж претставља илу-

страцију једне Лафонтенове басне. Да ли можете да се сетите која је то басна?

(То је басна о корњачи која је хтела да лети)

Водоскок у тегли

Напуните до три четвртине водом неку мању боцу за лекове, па кроз запушач провуците кратку стаклену цевчицу или сламку, што је могућно мању у пречнику. Затворите добро овим запушачем бочицу; сламка мора да допире готово до дна.

Загрејте на топлом месту повећу теглу, па онда покријте њоме бочицу. Да бисте спречили да уђе ваздух, учините следеће: ставите у плитак тањир неколико листова наквашене упијаће хартије, а преко ње бочицу коју ћете поклопити теглом. Кад теглу снажно притиснете руком, будите уверени да ваздух не може да продре унутра. Згушњавањем ваздуха који се расхлађује, створиће се унутра делимичан вакуум, а услед тога вода ће кроз сламку, у правом водоскоку, шикнути у висину.

Ако сте вештину изводили пажљиво, млаз воде ће достићи дно тегле, а које ће се распршити у хиљаду кристалних капљица.

Леонардо да Винчи у једном потезу

За кога је телеграм?

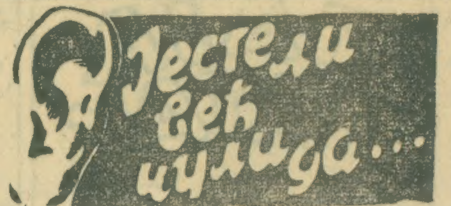
Пет брачних парова реше да једним луксузним бродом отплове на летовање. У последњем тренутку, кад је брод требало да дигне сидро, дошао је поштар и донео телеграм следеће садржине:

„Марице, мораћеш да отпутујеш сама. Остајем због неодложних послова. Ђорђе."

Поштар није имао времена да се распитује ко је Марица, али је одмах уочио извесну сличност у одевању између супружника, па му није било тешко да погоди коме треба да преда телеграм.

Можете ли и ви наћи на слици особу којој је телеграм био упућен?

(Марица је прва жена с лева на доњој палуби)

... неку врсту четкице за зубе први су, изгледа, употребљавали Индијанци који су живели у џунглама данашње Венецуеле. Америго Веспучи

пренео је обичај прања зуба у Европу пошто је видео како ти Индијанци чисте зубе једним штапићем који би претходно замочили у љуштуру шкољке.

...назив Атлантски Океан први пут је употребљен на Меркаторовој карти, 1569 године.

... звук се простире кроз челик 15 пута

брже него кроз ваздух.

... „Ахмесова рачуница" је најстарије сачувано дело из математике. Писано је хијероглифским писмом, на папирусу. Дело је сведочанство о математичком знању старих Египћана, који су у то време већ познавали операције с целим бројевима и разломцима, а такође су имали приближно тачну вредност за Лудолфов број. Дело је написао Ахмес, 2000 година пре наше ере.

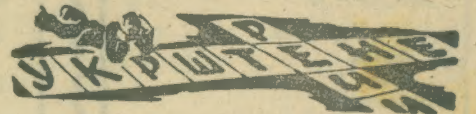
... на ђоновима сандала које су носили египатски племићи би

ли су обично урезани ликови њихових највећих непријатеља.

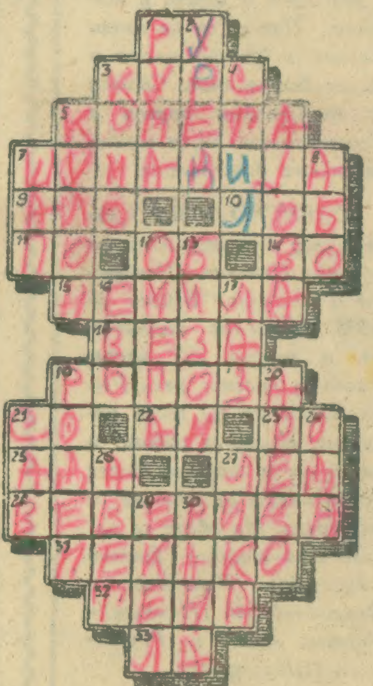
... реч „анегдота" означавала је првобитно још необјављен, па према томе непознат, спис. Али, откако је Прокопије објавио свој спис у коме је описао скандале на двору цара Јустинијана (527 до 565) и у наслову употребио реч „анегдота", тим именом почеле су се називати кратке, духовите и често заједљиве приче о људима и догађајима.

...рој пчела који остане без матице зове се безматник.

Водоравно: 1) француски бактериолог, проналазач серума против дифтерије; 3) правац; 5) звезда луталица; 7) област у Србији; 9) телефонски позив; 10) тениски термин; 11) предлог; 12) сибирска река; 14) домаћа животиња; 15) место у Босни; 18) спојница; 19) асура; 21) зачин; 22) страно женско име; 23) грчко слово; 25) речно острво; 27) агрегатно стање воде; 28) један глодар; 31) прилог; 32) приповетка Јосипа Козарца; 33) музичка нота.

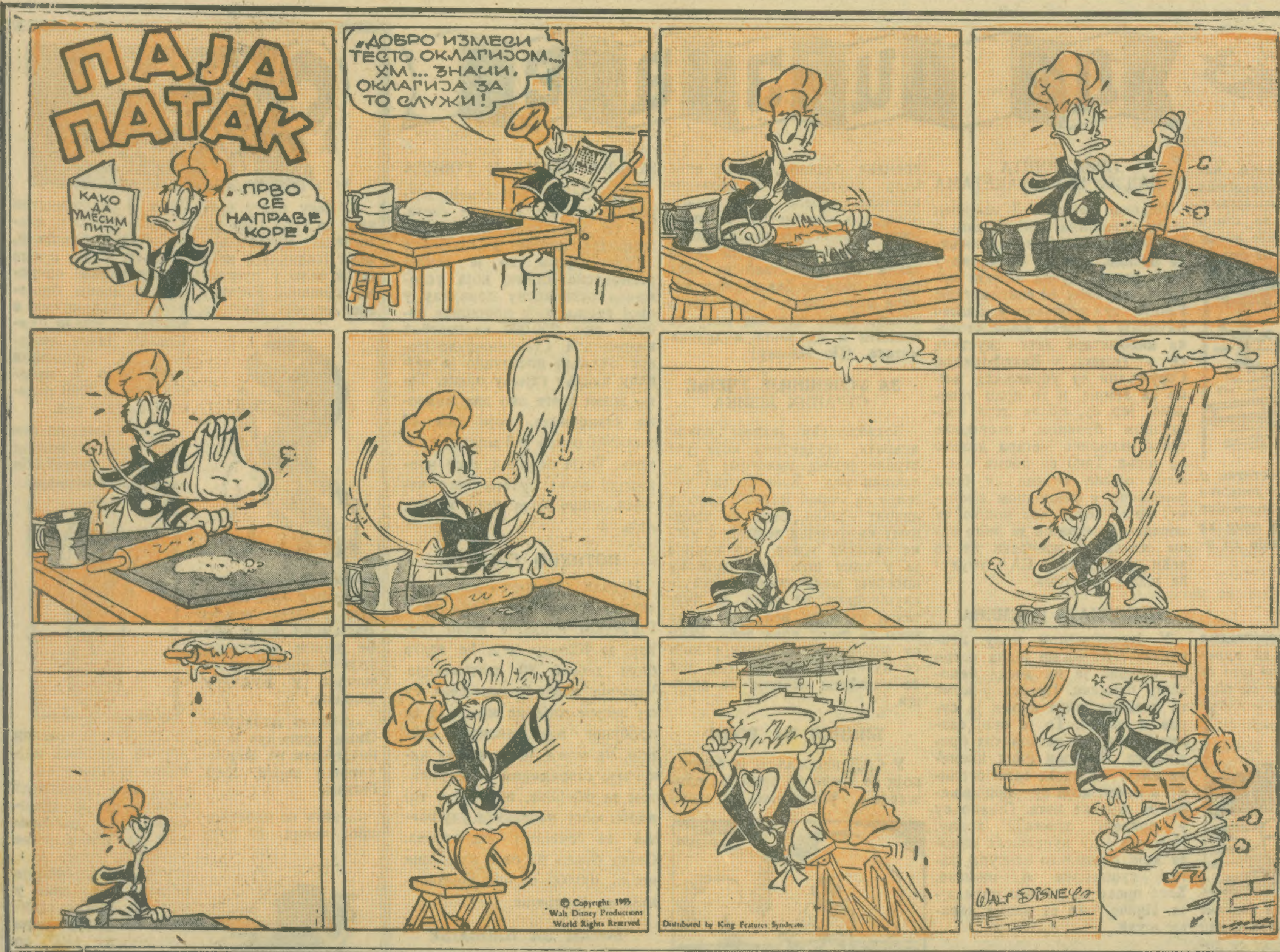
Усправно: 1) место у Срему; 2) биро; 3) језеро у Италији; 4) начин изражавања; 5) француски физичар из 19 века; 6) једна од САД; 7) проналазач оптичког телеграфа; 8) град у Финској; 12) последње слово грчке азбуке; 13) дивље говече; 16) узвик; 17) њивица у камењару (пров.); 19) француски вајар („Мислилац"); 20) град у Италији; 21) целокупан; 24) похвална песма; 26) утвара; 27) наша река понорница; 29) немачки фудбалски репрезентативац; 30 повреда на кожи.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) каћа; 5) Мореја; 7) Сора; 8) Аре; 10) Клара; 12) им; 13) Баку; 15 лм; 17) танак; 19) вис; 21) бина; 22) Шолаја; 24) кану; 25) Ата; 27) Арета; 29) ир; 30) тера; 32) Уб; 34) Рамон; 36) нов; 38) мина; 39) Лерида; 41) Биси.

Усправно: 1) Кораб; 2) Арарат; 3) не; 4) аја; 5) Мол; 6) ари; 7) скала; 9) Емона; 11) Акаба; 14) унија; 16) Мишар; 18) анати; 20) сонет; 23) Лутер; 24) Карун; 26) Арина; 28) Арамис; 31) амиди; 33) бол; 35) она; 37) Веб; 40) ри.

НЕОДРЕЂЕНО ПИТАЊЕ

Учитељ пропитује Влају из рачуна:

— Замисли да сте ти и твој брат добили четрнаест јабука да их поделите између себе. Колико би теби припало?

— Па... зависи... — поче да врда Влаја.

— Од чега зависи?

— Од тога ко би делио јабуке!

ПО САВЕТУ ЛЕКАРА

Попај: Охо, каква је то огромна чаша? Личи на некакав лонац.

Пера Ждера: Знаш, лекар ми је рекао да смем да попијем само једну чашу вина дневно. И, ево, управљам се по његовом савету!

ПОРУКА

Гаја: Тетка-Белка, доносим вам шерпу коју смо узели од вас на послугу. А пошто мислимо да је узмемо и идуће недеље, то вас је тетка-Пата замолила да је дате на оправку, јер јој се једна дршка сломила!

МОРЕ И ДУГОВИ

Мики: Ове године не можемо ићи на море. Помисли само на моје дугове.

Мини: О, на дугове можемо мислити и на мору!

Који је ОДГОВОР тачан

БИСКРА је:

- *врста шкољке*
- *биљка*
- *град*
- *планина*

БОДЕНСКО ЈЕЗЕРО налази се у:

- *Швајцарској*
- *Аустрији*
- *Немачкој*
- *Италији*

ВИСТАРИЈА је:

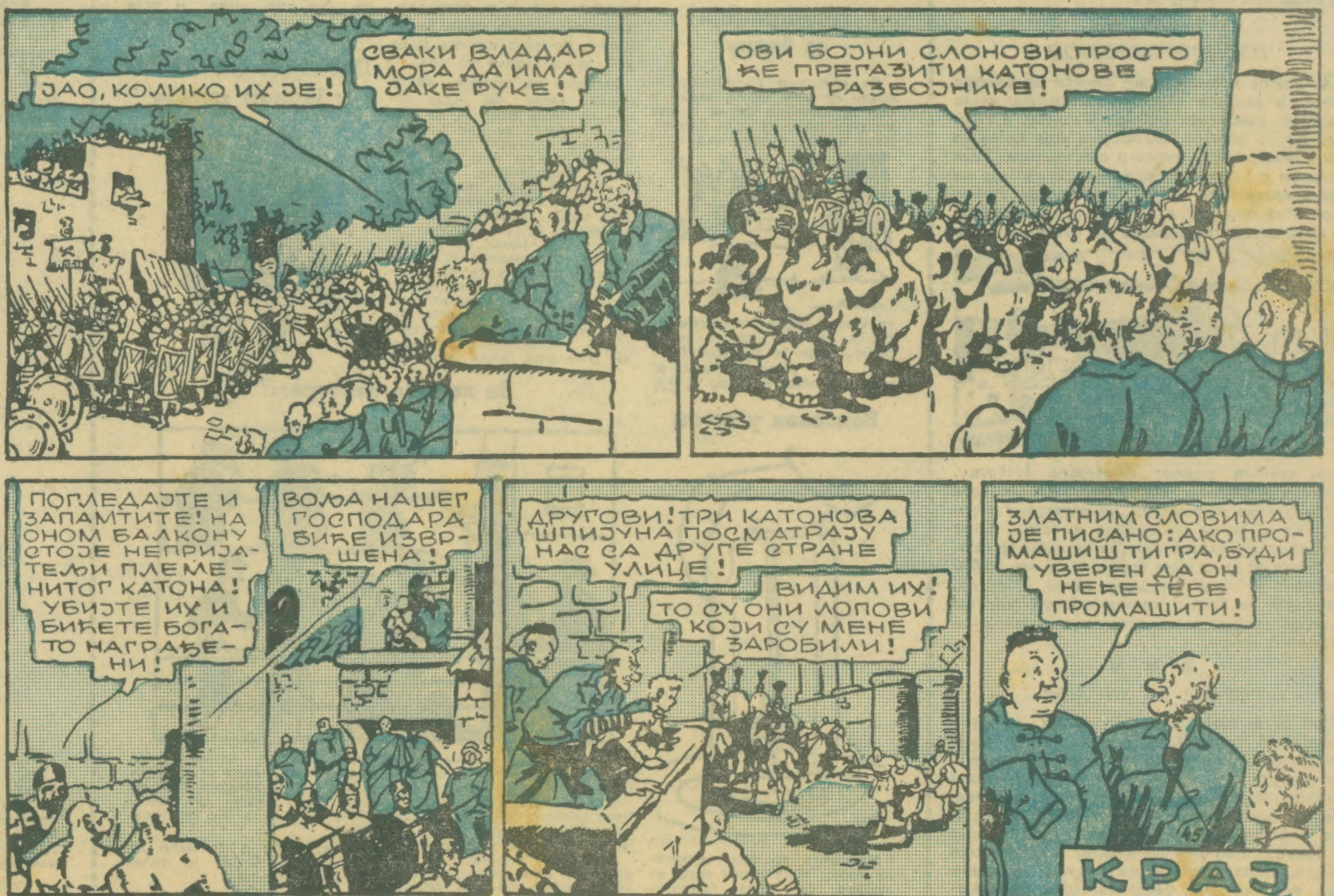
- *средоземни ветар*
- *стара римска варош*
- *тропска биљка*
- *врста рибе*

ОДГОВОР

БИСКРА је варош у Алжиру. Налази се на ивици Сахаре, у близини велике и веома богате оазе. Спојена је железничком пругом с Константином. То је зимско лечилиште благе климе.

БОДЕНСКО ЈЕЗЕРО налази се у подножју Алпа, на тромеђи Немачке, Швајцарске и Аустрије. Велико је 5.835 квадратних километара, а дубоко 252 метра. Кроза њ протиче река Рајна. Обале су му доста разуђене. Богато је рибом, а клима му је пријатна. Поред обала налазе се воћњаци и виногради. На обали се налазе већи градови: Брегенц (Аустрија), Констанца и Фридрихсхафен (Немачка) и Роршах, Арбон и Романсхорн (Швајцарска).

ВИСТАРИЈА је биљни род из породице лептирњача. Wistaria sinensis је украсна лијана висока до 20 метара, а пореклом је из Кине. Има љубичасте цветове скупљене у цваст у облику грозда.

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика“ штампарско издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Тек. рач. бр. 101-Т-935 поштански фах број 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 700 полугодишња 350; за иностранство: годишња 1.000, полугодишња 500 динара. — Рукописи се не враћају.